

BİLİM DALAY LAMA'LIGI ÜZERİNE

"Filozoflar dünyayı çeşitli biçimlerde yorumlamakla yetindiler; oysa asıl önemli olan dünyayı değiştirmektir."

Karl MARKS (XI. TEZ)

Bu yazı aslında, Mavi Gezegen Dergisi'nin birinci sayısında yayınlanması iste miyle kaleme alınmıştır. Ancak, yayın kurulu, yazının aynı sayıda yer alan bir başka yazıyı eleştirir içerikte olması gerekçesiyle, ancak ikinci sayıda yayınlanabileceğini belirtmiştir. Yayın Kurulu'nun bu konuda gösterdiği nesnel ve ilkeli tavrı saygıyla karşılıyorum. Ancak, aynı tavrın eleştirisi konusu yazının hakaret boyutuna varan biçiminc karşı da oluşmasını beklerdim. Derginin çok kısa bir zaman aralığında gördüğü ilgi ve beğenin artarak devam etmesinin, çıkış amacı ve yayın ilkeleri konusunda göstereceği tavrın tutarlılığına bağlı olacağı kanısındayım.

Sayın A.M. Celal Şengör'ün "Mavi Gezegen" dergisinde yayınlanmak üzere gönderdiği yazıyı yayınlamadan önce, yazısının Yönetim Kurulu'nca okunması yolunda şifahi bir iletisi olması nedeniyle, okudum. Yazar bu iletisinde ayrıca yazısındaki görüşleri yönetince paylaşılmıyorsa dergide yayınlanmasının bile anlamlı olmayacağına duyumsatıyordu. Gerek bu yaklaşım, gerekse metin içerisindeki ağır ve bağlam dışı ithamların aşılması ve tartışmanın tavında gerçekleşmesi niyetiyle, aynı sayıda bir yanıt verilmesi meşruiyetinin doğduğuna inanarak, kaleme aldım

ğım yazı yukarıda değindiğim sürece, ilk sayıda yayınlanmamıştır. Bu nedenle ilk metinde küçük değişiklikler yapma zorunluluğu ortaya çıkmıştır.

Şengör'ün yazısındaki popüler bilim üzerine yaklaşımlarını büyük ölçüde paylaşmamak elde değil. İtiraf etmek gerekirse, jeoloji alanında sunduğu yeni perspektiflerin önceden yaratmış olduğu bir "ön-yargının"da etkisiyle, yer yer haz aldığımı da söyleyebilirim. Ancak satır araları dikkatle okunduğunda bu haz verici, özendirici söylemin yazının bütünselliği içerisinde dekoratif bir malzeme olarak durduğu fark edilebilir. Amacın "üzüm yemek" değil "bağcı dövmek" olduğu açıkça sırtınmaktadır. Süslü bir fonon önünde "bilimsel" görünümü bir intikam pususu kurulmuştur. İlahlar kurban istemektedir. Dalay Lama böyle buyurmuştur.

Kurbanların suçu "politik ihtiraslarının yer bilimi bilgilerinin kat kat üstünde olması...", toplumsal sorumluluk duygularının hizip dürtülerinin fersah fersah ardında olması"dır. Suçlular, pardon sanıklar, JMO'yu başka bir bilim kuruluşunu "tahrip eden, akla ve bilime ihanet etmiş bir yuva" haline getirmişlerdir. Bu ihaneti "bilim adının altına gizlenerek hatta bilimsel bir mesleği temsil eden bir meslek odasının içine - sinsice - sızarak ve

onu istismar edip, bilim düşmanlığı yaparak" gerçekleştirmişlerdir. Suçları sabittir. Şimdiki yönetimin de bu lanetli tarihle bağlarını koparması gerekmektedir. Bunun için izlenecek yol da lütfedilip gösterilmiştir. "..., mesleğin temelini temsil edecek bir bilimsel alt yapının artık yeniden kurulması gerektiğini camiaya duyurmaya" başlamalıydık. Yani Türkiye Jeoloji Kurumu'nu (TJK) yeniden kurmalıydık. Yoksa ilahların gazabı bizim için de kaçınılmazdı.

Tüm bu ihanet çarklarının sekсенli yılların ortalarında "politik ihtirasları yerbilimi bilgilerinin kat kat üstündeki" kişilerce gerçekleştirildiğini öne süren "hoca"nın o yıllardaki politik ortamı pek hatırlamadığı anlaşılıyor. Anılan dönemde Türkiye bir yarı açık cezaevidir. Politik arenada hocanın im ettiği ihtirasların para etmediği, serbest piyasacı bir "vahşi kapitalizm" denemesinin (ücretlerin dondurulup fiyatların serbest bırakıldığı bir piyasa) silah zoruyla dayatıldığı bir dönem yaşanmaktadır. Bugün en yüksek hukuk makamlarınca meşruiyeti bulunmadığı belirtilen 12 Eylül Anayasası'nın "kitab-ı mukaddes" gibi kutsandığı bir karanlık çağdır. Bu anayasa tarafından yetki ve sorumlulukları, üyelik koşulları sınırlandırılmış, içi boşaltılmaya çalışılmış TMMOB

gibi, Jeoloji Mühendisleri Odası'nda politik bir ikbal aramak "akla ziyan" bir iş olsa gerek. Olsa olsa mesleğe ve topluma karşı duyulan sorumluluk duygusundan bahsedilebilir.

Diğer yandan, dönemin yöneticileri üniversitelerin henüz YÖK'e bulaşmadığı, az sayıda, ancak herkese bir mikroskobun düştüğü üniversitelerde öğrenim görmüşlerdir. Belki çağlarında bilgi ve iletişim teknolojisi geridir ama, köy üniversitelerinde kariyer yapmış hocalardan değil, başta Ketin Hocamız olmak üzere, henüz tüccarlaşmamış, holdinglere, vakıflara çöreklenmemiş olan, bilim dalımızın duayenlerinden feyz almışlardır. Dönemin yöneticilerinin yerbilimi bilgilerinin çok düşük olduğu savınız herşeyden önce değerli hocalarımıza, sizlere saygısızlık olmaz mı?

O dönemin yöneticilerinin JMO'yu bilim adının altına gizlenerek bilime ihanet eden bir yuva haline getirdikleri savınızı aslında depremle ilgili bir röportajınızda kendiniz çürütüyorsunuz. **"Bilim toplumsal yaşamın bir parçası olmalıdır"** diyorsunuz. Evet o dönem yöneticilerinin de, ondan öncekilerinin de bilime temel yaklaşımları budur. Bu yaklaşımla ulusal enerji politikalarını savunmuşlar, bu nedenle karayollarına karşı demiryollarını, kentleşme ve yer seçiminde olduğu gibi her alanda planlamayı, İstanbul'un kent dokusunu tahrip eden ve yeni rant alanları yaratan köprülülük geçiş yerine tüp geçidi, toplu taşıma, kıyıların tahrip edilmesine ve ormanların talan edilmesine karşı duruşu, hidrolik enerjiyi, tarihî ve mimarî anıtların, çevrenin korunmasını savuna gelmişlerdir. Bu anlayışla Gökova Termik Santrali'nin aktif bir fay üzerine kurulmakta olduğunu söylediği için kurumundan ayrılmak zorunda bırakılan sayın Aykut Barka'ya sahip çıkmışlardır. Elbette bu söylemin politik bir yanı vardır. En azından egemenlerin politik

çıkarlarıyla ters düşülmüştür. Tıpkı sizin bir başka röportajda Kürtçe ile ilgili olarak belirttiğiniz gibi, **bilimsel gerçekler politikayla çelişebilmektedir.** Suçladığımız yöneticilerin bu gerçekleri dile getirdikleri için bedeller ödedikleri düşünüldüğünde, **bilimin sırça saraylarda, sadece bireysel haz için değil, toplumsal sorumluluk duygusuyla üretilmesinin biraz da yürek işi olduğu, en azından bunu yapanların hakkının teslim edilmesi gerektiği ortada değil midir?**

Peki ya JMO'nun "bilim adının altına gizlenilerek..., sızılarak..., ele geçirildiği..." iddialarına ne demeli? TMMOB ve bağlı odalar anayasal kuruluşlar olup, yasa ve yönetmelikler ve iç tüzüklerinde yönetim kurullarının hangi yöntemlerle ve ne zaman seçileceği belirlenmiş olan, hükümet görevlileri ve yüksek seçim kurulunca bu işlemleri gözetilen, yasal denetimi olan kuruluşlardır. Tüm üyelerin seçme ve seçilme hakkı kurullarla belirlenmiştir. Günümüzde 7000'e, o günlerde 5000'e yakın, üstelik hepsi üniversite mezunu olan üyeye sahip bir kuruluşun yönetimince "gizlenerek", "sızarak", gelindiği iddiası bilim-kurgusaldan da öte, kriminal bir mantığın ürünü olsa gerek. **Burada olsa olsa kendi toplumsal bilimsel tezlerini savunma tutarlığını ve basiretini gösteremeyenlerin, zaman ve emek harcama lütfunda bulunmayanların seçkinci tavırlarının iflasına gerekçe aramalarıdır, söz konusu olan.**

Türkiye Jeoloji Kurumu'nun kapatılmasıyla sonlanan süreç, en azından biçimsel olarak, bu yasal prosedürden geçmiştir. Sonuçta, genel kurulda kurallara uygun olarak yapılan oylamayla kurum yaşamını sona erdirmiştir. Bu karara katılan meslektaşlarımızı bugün bilime ihanetle suçlayan çevrelerin, o dönemde kapatmaya karşı duran meslektaşlarımıza gereken desteği vermediği de bilinen bir

gerçektir. O genel kurulda bulunup oy vermemiş bir kişi olarak, böylesi bir kararın sınırlı sayıda üyenin katıldığı bir genel kurulda, zamana yayılmış ve olgunlaşmış bir tartışma süreci yaşanmadan alınmasını eleştiregeldim. Ancak yanlışlarını eleştirdiğim meslektaşlarımla doğruları da ortaklaşmaya çalıştım. **İnandıkları doğruları savunma doğrultusunda bir çaba gösteremeyenlerin, insanları buyurgan vaazlarla -Dalay Lama edasıyla- yönlendirebileceklerini sanmalarının tarihsel bir yanlışlığı olduğunu artık anlamaları gerekir.**

Yazarın metinde bu kararın eleştirilmesinden çok kurban istemesi, "aynı ırmakta yeniden yıkanma" arzusu egemendir. Bu tartışmayı "Mavi Gezegen" sayfalarında sürdürmeyi doğru bulmamaktayım. Ancak Kuva-i Milliyeci hocamızın, bağımsızlıkçı 68 gençliğinin Amerikan 6. Filosu'nun müstemlece muamelesine karşı duruşunu dahi, JMO'ya karşı bir olumsuz veri olarak kullanması temelinde duygusal bir ön yargı yattığını göstermektedir. Oysa bilimde doğmalara, ön yargılara yer yoktur. Bizler için belki hafifletici nedenler bulunabilir, ama bilim yöntemini özümsemiş olması gereken hocalarımızın hala bir kan davası güdüyor olmaları kabullenilemez.

Kanımcıca sorunun kurumun kapatılmasından yana olan meslektaşlarımızın **bilim düşmanı**, diğerlerinin **bilim yanlısı** olduğu şeklinde ortaya konulması bir mantıksal kurgu yanlışlığıdır. Karşı olanlar arasında "politik ihtirasları yüksek" kişiler olabileceği gibi, "kapatmacılar" arasında "bilimseverler" olabilir. Bilindiği gibi Hitler'de bir bilimseverdi. Bilim adamlarının en kısa zamanda daha fazla insan öldürmeyi hedefleyen araştırmalarını hararetle desteklemişti. Bilim adamı Freud savaş ve şiddeti olağan görüp, neredeyse faydalı bulurken, Einstein ateşli bir savaş aleyhtarlığı yürütmüştür. Hiroşima'yı yok eden atom bombasının teorik

ve pratik yapımcıları her halde bu enerjinin sadece seralarda çiçek yetiştirmek için kullanılmayacağına bilincindeydiler. Özcesi, "bilim yanlısı" ya da "düşmanı" gibi kavramlar tek başlarına ele alındığında, sorunun irdelenmesi açısından bir anlam ifade etmiyorlar. Ancak bir fanatik taraftar raconu söylemine yakışan bu kavramlar yerinc, daha bilimsel ve derinlikli bakmamızı sağlayacak bir terminolojiyi öneririm. Konumuzla ilgili çözümlenici bir kavramsallaştırmanın, bilim felsefesi, toplumsal-siyasal kültür, bilim ahlakı, bilim kültürü üst başlıklarıyla, vulgarizm, bilimsel-siyasal dar görüşlülük, monizm, platonizm, tarihselcilik, tarihsicilik, jakobenizm, pragmatizm, kariyerizm v.d. anahtar sözcüklerle yapılmasının daha "bilimsel" olacağı kimsındayım.

Çünkü "kendisini kapatan", ya da "kapatılan" kurum, sadece "bilim" üretilen bir "yuva" değildi. Orada aynı zamanda insan ilişkileri kurulmuş, bilime ve insana dair "muhabbetler" yapılmış, anılar biriktirilmiş, yaşamlar anlamlandırılmıştır. Yerbilimlerinin öncü güçleri bu çatı altında çıkarsız emek ve ömür tüketmişlerdir. Bilim ve ülke sevgisiyle törpüledikleri yaşam parçaları kitapların, dergilerin sayfalarında uç verir, tomurcuklanır. Soğuk duvarlar ve kitap kokulu raflardan ibaret değildir "kurumlar". Dünden bugüne gelen seslerin uzamında uçtuğu canlı bir organizmadır. Elinize aldığımız bir kitapta hocalarınızın parmak izlerini hissedebilir, incelediğiniz haritada kurumuş terlerini görebilirsiniz. Tıpkı gölgesinde oturduğu çınar ağacında sadece yaprakları değil, çocukluğunu gören, kardeşlerinin kahkahalarını işiten, anne ve babasının aziz hatıralarıyla hüznlenen, yaşlı köylü gibi...

Sahi hocam, siz binlerce insan, yaşamlarının anlamı olan çınarları yakılıp, yüzlerce yıldır aziz hatıralarıyla yaşadıkları köylerinden göç

ettirildiklerinde ne yapmıştınız? Sahi hocam siz takipçisi olduğunuz Atatürk'ün kurduğu "Türk Dil Kurumu" ve "Türk Tarih Kurumu" 12 Eylül paşalarınca **kapatılırken** ne yapmıştınız? YÖK mengenesi sizi hiç rahatsız etmez mi? Ek ders borsalarının yaygınlaştığı, şirket danışmanı-ortağı, vakfi-döner sermaye rantdaşı "hoca"ların cirit attığı üniversite "kuva-ı milliye" ruhuyla örtüşür mü? Parasız üniversite ve eğitimde fırsat eşitliği isteyen öğrencilerin, türlü işkencelerden geçirilip onlara yıllık hapis cezalarına mahkum edildiği bir ülkede yaşadığınızı farkında mısınız? YÖK emriyle açılan köy üniversitelerinde doldur-boşalt taktığıyla, yılları ve umutları sömürülen, oyalanan gençlerin işsizlik ya da sefalet ücretlerine mezun edildiğini göremiyor musunuz? Geçen yıl antik kalıntılarında şoförünüzle mitolojik söyleşiler yaptığımız İzmir'de, bilim yuvası üniversitenin tuvaletinde bir öğrenci "ölü bulundu". Hatırlar mısınız? Hani, önce kloroform koklayarak kendisini bayıltıp! Sonra asarak intihar eden! cihan parçası... Hani o ölüm fotoğraflarında bile gözlerindeki umut ışığı söndürülemeyen, yeşil filiz... "Hız verici" mitolojik söyleşinizde ona da bir "atıf"ta bulunamaz mıydınız? Belki kısa yaşamında onun da bir menkıbesi vardı... Yazılarınızda duyumsattığınız aydın kimliğinizin böylesi sorumlulukları yok mudur? Öyle ya sizin için "atıf" önemlidir. Meslektaşlarımızı, yeterli sayıda bilimsel yayın ve atıfa sahip olmadıkları için, deprem konusunda konuşmaktan sıkça men ediyorsunuz. Peki meslekle hiç ilgisi olmayan kişilerin yargıya yansıyan **cürümleri** sizin için yeterli atıf mı oluyor? Ki onlar televizyonlarda, hemen sizin yanı başımızda, himayenizde, "uzmanlık" alanları dışında rahatça konuşabiliyorlar. Hangi **uzmanlık** başarıları onlara kişisel methiyeler düzmenizi gerekli kılıyor? Hangi bilim ettiği kitabında,

hangi aydınlanma felsefesinde yazar, biz de "bilek". Bilelim ki, devletlü erkanının nimetlerinden biz de nasiplenelim.

Bir doğa olayı olan depremin, toplumsal afete dönüşmesinde, asli görevlerinden birisi "bilimin toplumsallaşması, toplumsal yaşama içselleştirilmesi" olan meslek örgütünüze, JMO'ya karşı yıllardır hasmane bir tavır sürdüregelen, sizin gibi düşünen "hoca"ların payı yok mudur? Uluslararası ölçekte teyid edilmiş karizma ve kariyerinizi tüm bu haksızlıklara, zulme, pervasız cehalete ve fütursuz şeditliğe karşı kullanamaz mıydınız? Celadentiniz sadece o ağır koşullarda dahi zamanını, gençliğini ve geleceğini tüketen, mesleki kariyerinde vazgeçerek, aile yaşamını bozarak, çocuklarının eğitiminden ve zamanından çalarak, toplumsal ve mesleki sorumluluk adına JMO'da görev alan mazlumlara mı yeter?

JMO bünyesinde oluşturmaya çalıştığımız, tüm meslektaşların kendilerini gerçekleştirebileceği, demokratik iklimin, yitik "kan davaları"yla kirletilmesine izin vermeyeceğiz. Mavi Gezegen'le başlattığımız süreç yerbilimlerinin tüm kanallarından beslenmeye açıktır. Mesleğimizin gelişimi ve "bilimin yaşamın bir parçası olması" bilgi ve ilişki birikimimizi rasyonel olarak kullanmamızla doğrudan ilişkilidir. Küçük ırmakların fasit anaforlarından kurtulup, yeni ırmaklarla karışıp okyanuslara açılmak elimizdedir.

Aydın Çelebi

Jeoloji Mühendisleri Odası II. Başkanı